

Επικίνδυνα παιχνίδια με υφαλοκρηπίδα, ΑΟΖ, μεταναστευτικό - προσφυγικό

Γράφει ο
Βύρων Τομάζος
Μηχανολόγος,
Απόφοιτος Πολυτεχνείου
Μονάχου
e-mail: btomazos@gmail.com

Τα τελευταία χρόνια μπήκαν στην καθημερινότητά μας λέξεις που τις ακούμε και τις χρησιμοποιούμε, χωρίς να γνωρίζουμε τι ακριβώς σημαίνουν. Αποφάσισα λοιπόν να ασχοληθώ με αυτές, σε συνδυασμό με τα εθνικά μας θέματα που και πάλι βρίσκονται στο προσκήνιο.

Η Υφαλοκρηπίδα είναι τμήμα του παράκτιου βυθού της θάλασσας. **Ο ορισμός της κατά την Ωκεανογραφία είναι το τμήμα το οποίο αποτελεί την ομαλή προέκταση της ακτής κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας ως το σημείο στο οποίο αυτή διακόπεται απότομα.**

Η υφαλοκρηπίδα διακόπεται εκεί όπου ο βυθός αποκτά απότομη κλίση 30-45°. Το τμήμα με την απότομη κλίση ονομάζεται υφαλοπρανές. Το πλάτος της υφαλοκρηπίδας ποικίλλει ανάλογα με τη μορφολογία της κάθε περιοχής.

Στη βάση του υφαλοπρανούς βρίσκεται το ηπειρωτικό ανύψωμα και από τα 2.500 μ. βάθος και πέρα αρχίζει η κωκάνια άβυσσος. Υφαλοκρηπίδα, υφαλοπρανές και ηπειρωτικό ανύψωμα συναποτελούν το υφαλοπλαίσιο. Όταν η προέκταση αυτή της υφαλοκρηπίδας υπολογίζεται από ίχνη “ηπειρωτικής ακτής”, τότε πρόκειται για ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα (continental shelf), ενώ όταν αυτή υπολογίζεται από ίχνη “νησιωτικής ακτής”, τότε πρόκειται για νησιωτική υφαλοκρηπίδα (insular shelf). Τόσο στην ηπειρωτική όσο και στη νησιωτική υφαλοκρηπίδα, κατά το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, η κυριαρχία ανήκει στο κράτος όπου ανήκουν οι αντίστοιχες ακτές.

Η Υφαλοκρηπίδα έχει μεγάλη οικονομική σημασία για τον άνθρωπο, αφού σχετίζεται με την αλιεία, την άντληση πετρελαίου κ.ά. Επίσης συχνά βρίσκονται σε αυτή ή κάτω από αυτή ορυκτός πλούτος (πετρέλαιο, φυσικό αέριο, μέταλλα), καθώς και άβια και έμβια ακίνητα είδη (καθιστικά είδη), όπως κοράλλια, σφουγγάρια, μαργαριτάρια κ.λπ. Έτσι υπάρχει έντονο ενδιαφέρον για την εκμετάλλευσή της. Στον βαθμό που ανήκει στην αιγιαλίτιδα ζώνη (χωρικά ύδατα) του παράκτιου κράτους, η εκμετάλλευσή της ανήκει αναμφισβήτητα σε αυτό. Πρόβλημα ανέκυψε στο Διεθνές Δίκαιο με την υφαλοκρηπίδα πέραν της αιγιαλίτιδας ζώνης, σχετικά με το αν και αυτή ανήκει στο πλησιέστερο παράκτιο κράτος ή αν καλύπτεται από την ελευθερία των θαλασσών που ισχύει στην ανοιχτή θάλασσα.

Σύμφωνα με τη Διεθνή Συνθήκη του ΟΗΕ περί Δικαίου της Θάλασσας (1982), η αποκλειστική οικονομική ζώνη (ΑΟΖ) θεωρείται η θαλάσσια έκταση, εντός της οποίας ένα κράτος έχει δικαίωμα έρευνας ή άλλης εκμετάλλευσης των θαλασσίων πόρων, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής ενέργειας από το νερό και τον άνεμο. Εκτείνεται πέραν των χωρικών υδάτων μιας χώρας (συνήθως 12 ναυτικά μίλια) στα 200 ναυτικά μίλια από την ακτογραμμή. Σημειωτέον ότι η αιγιαλίτιδα ζώνη στην Ελλάδα είναι 6 μίλια, επειδή η Τουρκία έχει θέσει ως **casus belli** -απία πολέμου- την προέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης μας στο Αιγαίο βάσει του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας. Η χρήση του όρου μπορεί να περιλαμβάνει την υφαλοκρηπίδα, ονομαστικά και μόνο.

Σε επίπεδο ουσίας δικαίου και συνεπαγόμενων δικαιωμάτων είναι δύο διαφορετικές ζώνες. **Η ΑΟΖ δεν συμπεριλαμβάνει τα χωρικά ύδατα, ούτε και την υφαλοκρηπίδα** πέραν των 200 ναυτικών μιλίων. Η διαφορά χωρικών υδάτων και ΑΟΖ είναι πως τα χωρικά ύδατα αφορούν σε πλήρη κυριαρχία, ενώ η ΑΟΖ αποτελεί απλό “κυριαρχικό δικαίωμα”, το οποίο αναφέρεται στη δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους μέχρι και κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας. Η επιφάνεια είναι διεθνή ύδατα.

Τα νησιά, οι νησίδες, οι βραχονησίδες, οι σκόπελοι και ανορθωμένοι βράχοι, (π.χ. πόρτες Πάρου), που περιβάλλονται μεν από θάλασσα πλην όμως δεν καλύπτονται από το χειμérico κύμα ή τη μεγίστη πλήμμη, έχουν κι αυτά υφαλοκρηπίδα. Εξαιρεση αποτελούν, σύμφωνα με το άρθρο 121 της Σύμβασης του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, οι βραχονησίδες και οι βράχοι, οι οποίοι δεν μπορούν να διατηρήσουν ανθρώπινο πληθυσμό ή αυτόνομη οικονομική ζωή (καλλιέργεια ή κτηνοτροφία). Αυτοί οι βράχοι έχουν μεν αιγιαλίτιδα ζώνη, δεν έχουν όμως δικαίωμα στην υφαλοκρηπίδα ή στην αποκλειστική οικονομική ζώνη (αφού δεν υφίσταται επ αυτών).

Η ελληνοτουρκική διαφορά για την υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου πελάγους αφορά την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο μεταξύ των δύο όμορων χωρών, της Ελλάδας και της Τουρκίας. Η Ελλάδα υποστηρίζει ότι η υφαλοκρηπίδα πρέπει να οριοθετηθεί με βάση την αρχή της μέσης γραμμής, ενώ η Τουρκία υποστηρίζει ότι τα νησιά του Αιγαίου δεν έχουν δικαίωμα υφαλοκρηπίδας και ότι η εγγύτητα των ελληνικών νησιών στα τουρκικά παράλια αποτελεί «ειδική περίπτωση» που δικαιολογεί απόκλιση από την αρχή της μέσης γραμμής.

Επί της ουσίας οι Τούρκοι διεκδικούν διχοτόμηση του Αιγαίου. Το ζήτημα περιπλέκεται από το γεγονός ότι η Τουρκία δεν έχει κυρώσει ούτε τη Διεθνή Συνθήκη για την Υφαλοκρηπίδα του 1958 ούτε τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, οι οποίες ορίζουν την υφαλοκρηπίδα και τρόπους οριοθέτησής της.

Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης πάντως έχει δεχτεί ότι τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους στην υφαλοκρηπίδα αποτελούν εθνικό διεθνές δίκαιο και τα άρθρα 1-3 της Συνθήκης του 1958 ισχύουν για όλα τα κράτη, ανεξάρτητα από το αν την έχουν κυρώσει ή όχι.

Βάσει των ανωτέρω και λόγω των εξελίξεων στα ελληνοτουρκικά, ειδικά στο Αιγαίο, το επόμενο που θα εξεταζε κάποιος έχει να κάνει με τη στρατιωτική ισχύ της κάθε χώρας.

Το globalfirepower.com, η ιστοσελίδα που υπολογίζει τη στρατιωτική ισχύ των χωρών, λαμβάνει υπόψη περισσότερους από 50 παράγοντες. Η υπεροπλία δεν προκύπτει μόνο από την καθαρή αριθμητική υπεροχή, αλλά κυρίως από το είδος των οπλικών συστημάτων (π.χ. 100 ναρκαλιευτικά είναι κατώτερα από 10 αεροπλανοφόρα).

Τα πυρηνικά οπλοστάσια δεν υπολογίζονται, αλλά οι χώρες που τα διαθέτουν κερδίζουν ένα πλεονέκτημα στον δείκτη ισχύος τους (power index). Λαμβάνονται υπόψη γεωγραφικοί παράγοντες, πλουτοπαραγωγικές πηγές, βιομηχανία κ.ο.κ. Σημαντικό πλεονέκτημα αποτελεί το μέγεθος του στρατού. Οι πολυπληθείς χώρες έχουν εύλογο πλεονέκτημα. Δίπλα από κάθε χώρα παρατίθεται και ο δείκτης ισχύος της με το 0 να αποτελεί το τέλειο σκορ. Η Τουρκία έχει δείκτη ισχύος 0.2623, ενώ η Ελλάδα 0.5147. Με λόγο 1 προς 1,96 η Τουρκία, σύμφωνα με την ιστοσελίδα, διαθέτει μόνο διπλάσια, σχεδόν, στρατιωτική ισχύ από την Ελλάδα και βέβαια ξεδεύει περίπου 18 δις για εξοπλισμούς ενώ εμείς περίπου 6 δις.

Σίγουρα αυτό είναι ένα σοβαρό πλεονέκτημα, αλλά δεν σημαίνει ότι σε μια ενδεχόμενη σύρραξη η γειτονική χώρα θα είναι νικήτρια, γιατί η έκβαση ενός πολέμου εξαρτάται και από πολλούς άλλους παράγοντες. Άλλωστε η ιστορία μας λέει ότι πάντα υπολειπόμαστε ως προς τη στρατιωτική ισχύ έναντι των αντιπάλων μας, αλλά τις περισσότερες φορές δεν ήμασταν οι ηττημένοι.

Έχω συζητήσει τα ελληνοτουρκικά με ορισμένους παλιούς Φιλανδούς φίλους και μου είπαν «είχαμε κι εμείς με τον Στάλιν τα ίδια που έχετε με τον Ερντογάν. Συνεχώς διεκδικούσε μέρος τη χώρας μας, παρά τις διεθνείς συνθήκες. Το θέμα, μάλιστα, ήταν οξύτερο σε μας γιατί η Ρωσία ήταν και είναι υπερδύναμη».

Πράγματι Στάλιν, το 1937, έκανε εκκαθαρίσεις στο στράτευμα, σκότωσε, φυλάκισε και εξόρισε 34.000 αξιωματικούς και σίγουρα με αυτόν τον τρόπο αποδυνάμωσε τον στρατό του. Όταν εισέβαλαν στα εδάφη της Φιλανδίας, το 1939 είχαν τριπλάσια στρατιωτική δύναμη στο μέτωπο, 30 φορές μεγαλύτερη αεροπορική δύναμη και εκατονταπλάσιο αριθμό τεθωρακισμένων.

Όμως, δεν έκαναν περίπατο όπως νόμιζαν και είχαν βαρύτατες απώλειες, γιατί είναι διεθνώς παραδεχόμενο ότι οι Φιλανδοί πρόβαν σθεναρή αντίσταση μαχόμενοι υπέρ βωμών και εστιών.

Οι Ρώσοι συνθηκολόγησαν τρεις μήνες μετά, χωρίς να κάνουν περίπατο στη Φιλανδία, όπως άλλωστε συνέβη με τον Μουσολίνι στην Ελλάδα το 1940 και στην αρχαιότητα με τους Τριακόσιους του Λεωνίδα κ.α. Δηλαδή η στρατιωτική υπεροχή δεν σημαίνει και επικράτηση και αυτό οι Τούρκοι το ξέρουν καλά.

Από την άλλη πλευρά, παρόλη την όξυνση στις σχέσεις των δύο χωρών, ένας πόλεμος Ελλάδας-Τουρκίας δεν έχει σοβαρές πιθανότητες να συμβεί κατά την γνώμη μου, για πολλούς λόγους. Αναφέρω ενδεικτικά κάποιους:

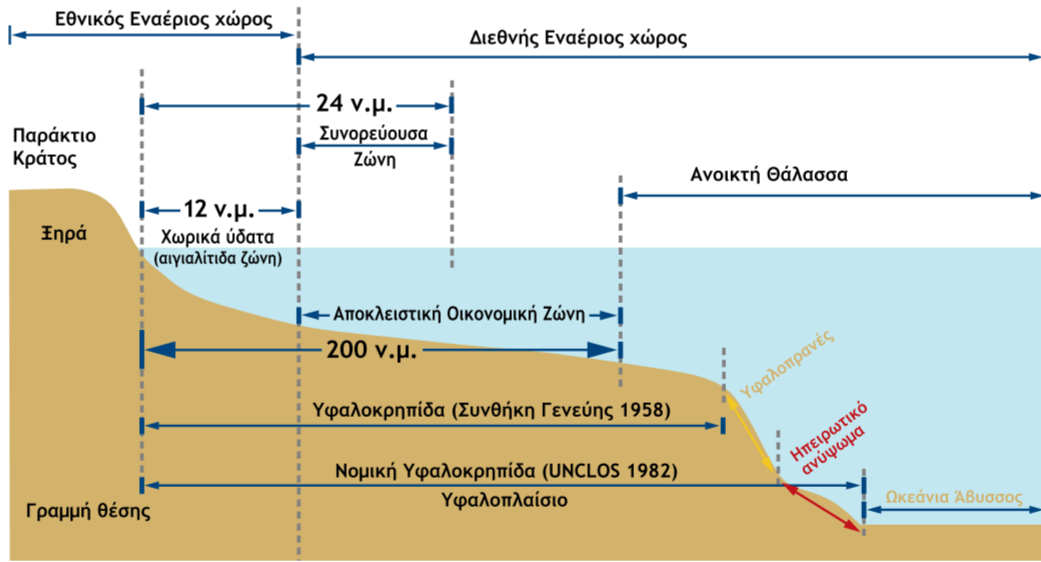
- Και οι δύο πλευρές θα χάσουμε ανθρώπους για το τίποτα.
- Θα επιφέρει αμοιβαίες ζημιές στην οικονομία και τον τουρισμό και των δύο χωρών, πιθανόν για δεκαετίες.
- Οι Τούρκοι έχουν μακροπολιτική και προχωρούν γιαβας γιαβας (σιγά σιγά). Επειδή έχουν ανοίξει μέτωπα εκτός των Κούρδων, στη Συρία και στη Λιβύη, θα ήταν εκτός λογικής να ανοίξουν μέτωπο και με την Ελλάδα.

• Προσωπικά πιστεύω ότι ο Ερντογάν δεν θα τολμήσει να προκαλέσει κάποια μεγάλη εμπλοκή, γιατί δεν είναι σίγουρος ότι θα κερδίσει. Δεν είναι το ίδιο με το 1974 στην Κύπρο που υπήρχε προδοσία, το νησί δεν είχε ναυτικό, στρατό και προπα- ντός αεροπορική κάλυψη, και παρά ταύτα, ειδικά στη μάχη του αεροδρομίου οι Τούρκοι αντιμετώπισαν σθεναρή αντίσταση και είχαν σοβαρές απώλειες. Όπως μου είπε ένας Τούρκος λοχαγός που πολέμησε εκεί «σαν στρατιωτικοί τούς παραδεχτήκαμε τους Έλληνες». Οι συγκυρίες τώρα δεν είναι με το μέρος τους, η Τουρκία δεν έχει με κανέναν εγκάρδιες σχέσεις και επειδή έχουμε το δίκιο με το μέρος μας, ευελπιστώ ότι η Ευρώπη και ειδικά η Γαλλία θα μας υποστηρίξει, όσο για τον Τραμπ και τον Πούτιν είναι αστάθμητοι παράγοντες.

• **Το δίκαιο είναι εμφανές με το μέρος μας. Είναι δυνατόν μεγάλα νησιά, όπως η Λέσβος, η Ρόδος, η Κρήτη, η Κορσική και αν θέλετε και η Αγγλία, να μην έχουν υφαλοκρηπίδα ;**

• Κανείς δεν γνωρίζει ακόμα αν τα κοιτάσματα στο Αιγαίο είναι εκμεταλλεύσιμα και ανταγωνιστικά, με τα κοιτάσματα π.χ. του Κατάρ. Σε ένα συνέδριο που συμμετείχα, για τον αγωγό EastMed, για τον οποίο συνεργάζονται το Ισραήλ, η Κύπρος και η Ελλάδα, ρώτησα πότε θα αρχίσει η κατασκευή της πλατφόρμας στο εξακριβωμένο κοιτάσμα του Ισραήλ και μου απάντησαν ότι για να πάρουν χρήματα από τις αγορές θα πρέπει να έχει εξασφαλισθεί η διαθεσιμότητα του αερίου· μέχρι τώρα έχουν μόνο το 10% από την Ιορδανία, που δεν αρκεί και επί του παρόντος περιμένουν. Πριν μπορέσουν να επενδύσουν, οι εταιρείοι θα χρειαστεί να εξασφαλίσουν συμβόλαια με πελάτες.

Άλλος σημαντικός παράγοντας είναι το κόστος εξόρυξης, δηλαδή η απόσβεση του κεφαλαίου της επένδυσης, που ανάλογα με την τρέχουσα τιμή του πετρελαίου/αερίου μπορεί να μείνει για πολλά χρόνια ανεανεργός. Εντωμεταξύ βρίσκονται συνεχώς άμεσα εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα πετρελαίου/αερίου, ειδικά τώρα με τη μέθοδο του fracking και πέφτει συνεχώς το κόστος εξόρυξης· τώρα είναι περίπου στα 30 δολάρια. Ακόμα και η Αμερική η οποία ήταν μεγάλος καταναλωτής, τώρα είναι αυτάρκης και εξάγει κόλιας.

Τα γράφω αυτά επειδή το χειρότερο σενάριο θα ήταν να εμπλακούμε σε έναν πόλεμο, με τις τραγικές συνέπειες που περιέγραφα παραπάνω, και η συμβολή του αερίου στην εθνική μας οικονομία τελικά να είναι μικρή και με μακροχρόνιο ορίζοντα, δηλαδή χωρίς ουσιαστικό όφελος από τα κοιτάσματα. Θα μου πείτε, βέβαια, ότι δεν είναι μόνο το πετρέλαιο/αέριο, είναι και τα κυριαρχικά μας δικαιώματα που διακυβεύονται. Το θέμα δεν είναι άσπρο-μαύρο, έχει πολλές πτυχές και απροσδιόριστους παράγοντες.

Δυστυχώς η σκλήρυνση της τουρκικής πολιτικής έναντι της Ελλάδας τον τελευταίο καιρό, δεν αφήνει και πολλές ελπίδες για συνεννόηση. Η συμφωνία Λιβύης-Τουρκίας δημιουργεί ένα καθεστώς ασφυξίας για εμάς, σίγουρα δεν έχει ερείσματα, αλλ το θέμα είναι πως θα ανακασθεί η Τουρκία να αποχωρήσει. Ο Τούρκος πρόεδρος, κάθε μέρα και πιο πολύ, επιστρέφει στη τουρκική πολιτική της επέκτασης και της αρπαγής, όπως έλεγαν παλιά “όποιοι τα κανόνια ρίχνουν μακρύτερα, έχει και το δίκιο με το μέρος του”. Βέβαια σήμερα δεν είναι όπως παλιά, υπάρχουν τα Ηνωμένα Έθνη, το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, άσχετα που δίστανται οι απόψεις μιας προσφυγής μας σε αυτό και η αποτρεπτική μας δύναμη δεν είναι αμελητέα.

Τις ημέρες που έγραφα αυτό το άρθρο, η Τουρκία άνοιξε τις πύλες της στους μετανάστες που όχι μόνο δεν τους εμποδίζει, όπως πριν, αλλά τους παροτρύνει, σχεδόν τους “σπρώχνει” να έρθουν στην Ελλάδα. Έτσι μας δημιουργεί ένα τεράστιο πρόβλημα με απρόβλεπτες συνέπειες, αν και μέχρι σήμερα τους έχουμε αποτρέψει με επιτυχία στον Έβρο και στα νησιά.

Συχνά πυκνά συναντώ πολλούς μεμψιμοιρους, που κατηγορούν τους πάντες και γκρινιάζουν για τα πάντα στην Ελλάδα, πράγμα που δεν έχω συναντήσει στις συναναστροφές μου με άλλους λαούς· κανέναν δεν ακούω να κατηγορεί τη χώρα του. Εμείς με την πρώτη ευκαιρία, αρχίζουμε τους αφορισμούς: “είμαστε μπάχαλο”, “δεν έχουμε σχολεία”, “δεν έχουμε πανεπιστήμια”, “δεν έχουμε νοσοκομεία” δεν έχουμε κράτος”. Για όλα τα παραπάνω έχω γράψει, εκτός από το κράτος. **Από το τέλος Φεβρουαρίου, αποδείξαμε σαν κυβέρνηση, ένοπλες δυνάμεις και λαός, όλοι μαζί, ότι έχουμε και κράτος, γιατί αντιμετωπίσαμε αποτελεσματικά μια σύνθετη και απροσδόκητη κρίση, θα έλεγα πρωτόγνωρη, όπου χρησιμοποιούνται άμοιροι άνθρωποι σαν όπλα, από το γειτονικό κράτος ως μέσο πίεσης στην Ελλάδα και την Ευρώπη.** Βέβαια η αποστολή μας είναι σκληρή και άχαρη, να προσπαθούμε να κλείσουμε τα σύνορα σ’ αυτούς τους δυστυχισμένους ανθρώπους. Όμως, όπως οι περισσότεροι συμφωνούμε, δεν έχουμε άλλη επιλογή. Άλλωστε, δεν τους χτυπήσαμε, τους εμποδίσσαμε να εισβάλουν στη χώρα μας και όσων κινδύνευε η ζωή τους, τους σώσαμε.

Δυστυχώς, όπως λέει και η λαϊκή ρήση, τους γείτονες και τους συγγενείς δεν τους επιλέγεις και εμείς έχουμε έναν γείτονα που μας αναγκάζει συνεχώς να είμαστε σε εγρήγορση. Όπως εσείς έτσι κι εγώ είμαι προβληματισμένος με τα εθνικά θέματα και το προσφυγικό-μεταναστευτικό και δεν ξέρω τι μέλλει γενέσθαι. Όμως αισιοδοξώ ότι τα πράγματα θα εξελιχθούν καλά αν έχουμε σύμπνοια και είμαστε σαν μια γροθιά, προετοιμασμένοι, γιατί αλίμονο σε αυτόν που δεν έχει νύχια να ξυστεί και περιμένει από τους άλλους, σε καμία περίπτωση δεν ρισκάρουμε μία εμπλοκή και δεν πάμε σε μια διαπραγματεύση με τον μανδύα του αδυνάτου.